

DE HEERLIJKHEID VAN KNOKKE

16-119

OP HET EINDE VAN HET ANCIEN REGIME.

door Eerw. Broeder Gaëtan.

"Er was in der tijd op de gemeente Knokke, een Heerlijkheid rechtstreeks afhankelijk van de Burg van Brugge en de Graaf. Dit Leenhof heette Sinte Katelijne, Knockhove of Van der Elst, en het had een foncier van 12 gemete, met 36 1/2 gemete afhankelijkheid verdeeld over twaalf achterlenen."

Zo las ik in 1928 in Knocke-sur-Mer van Z.E.H. Jules Opdedrinck (1). Ik wandelde toen al graag tussen Driewege en Het Kalf, al over de oude rommelige Keuveldijk; en mijn nog erg romantische verbeelding zocht het "kasteel van Knokke" ergens in de oude polder ten zuiden van de dijk, niet te ver van Het Kalf. Op de dag van vandaag sta ik verbluft, hoe schromelijk dicht ik er toen bij was.

Jamaar, in 1957 kreeg mijn droomkasteel een ferme duw. In de tweede uitgave van Knocke-sur-Mer was die paragraaf over de Heerlijkheid van Knokke wegge- laten, en J.D.L. had dit verrechtvaardigd door te beweren dat zoiets als het Hof van Knokke, nooit had bestaan (2). Ik vond het wel jammer voor Knokke; nu vind ik het nog erger voor J.D.L.

Voor een paar jaar vroeg Rene De Keyser mij of ik niet wist waar de Heer- lijkheid van Knokke had gelegen. Ik noemde hem de nota in Knocke-sur-Mer. "t Be- staat wel, zei Rene. Op Oostkerke lag er een achterleen van Knokke. En daarbij, in het Rijksarchief te Brugge zit er een plan van dit Leenhof".

Dat waarlijk mooi plan in handen krijgen en er de inlichtingen uit halen, was dan maar kinderspel (3).

Het plan werd opgemaakt door de landmeters D'hauw, vader en zoon, en het is buitengewoon nauwkeurig: een echte kadasterkaart. Ten andere de percelen zijn telkens van hun kadasternummer voorzien, en dus gemakkelijk terug te vinden. De kostelijke kaart werd in 1791 opgemaakt "ten verzoeke van M'her Charles OENéas baron de Croeser de Berges etc etc". We vinden het portret van deze heer in het stadhuis te Brugge, samen met Napoleon die hij als meier van de stad, plechtig

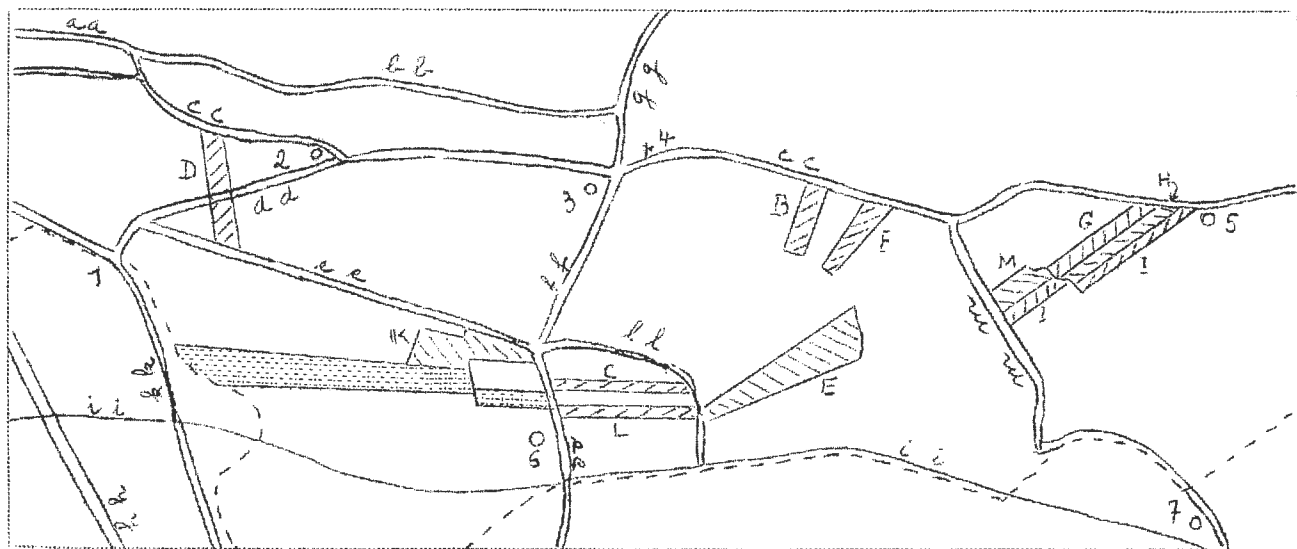
heeft ontvangen.

Op die kaart staan de 70 gemete eigendommen welke de Croeser op Knokke bezat, met hun maat, hoe hij er aan gekomen is, en van welk leenhof zij afhankelijk waren: elf verschillende lenen en slechts 5 gemete allodiaal bezit.

De tekst in de eerste uitgave van Knocke-sur-Mer, verwijst naar Coutumes du Bourg de Bruges (4) en daar wordt als laatste in de rij der eigenaars van het Hof van Knokke aangegeven: Charles de Croeser Heer van Berges, die het leen kocht op 23 maart 1779.

Het plan dat ik hier onder handen heb, geeft dan de volgende omschrijving: "I^e Leen, zijnde d'Heerlijkheede van Knocke, releverende van den Burg van Brugge, bij kope van Sr Jan Bapt Libaert, wanof releveren de naerv. twaelf achter Leenen: 2e Begin Groot Reygarsvliet, art. 88, zaeyland l. O. 24 Roeden; 3e Begin Groot Reygarsvliet, art 23, gars en zaeyland ll. l. 47 Roeden".

De Heerlijkheid van Knokke was dus niet groot. Het foncier besloeg hoop en al ll gemet l lijn 71 roeden of 5 Ha 10 a. Het lag ten zuiden van de Keuvel-dijk of dyk van Knocke, in de Watering van Groot Reigaartsvliet: een smalle strook weide en bouwland tussen, aan de westzijde, de ader die bij Driewege de grens van Knokke vormt, en, ten oosten, de straat naar Het Kalf.

1. Driewege 2. Duivelsput 3. Herberg Het Kalf 4. Molen 5. Kapelletje
6. Keuvelhoeve 7. Kleine Keuvel
aa. De Judestraat bb. Het Maegher Scorre cc. Zeedijk ofte zoo genaemden Graeve
Jans dijk dd. De Kalfstraat ee. Dijk van Knocke of Keuvel-dijk ff. Jan De Visch-
straat gg. Boslaan hh. Natiënlaan ii. Izabellavaart kk. Kragendijk ll. Mue-
nikendijk mm. Budtspolderdijk.

- - - - Grens van Knokke   Heerlijkheid v Kn.   Achterlenen

Er heeft nooit een "kasteel" op gestaan, zelfs geen hofstede, zelfs geen "huyseken"; en deze kleine heerlijkheid werd in 1791 nog steeds in leen gehouden rechtstreeks van het Grafelijk Leenhof van de Burg van Brugge, zeker reeds sedert 1435.

In de hoofding van de kaart is er spraak van 12 achterlenen, zoals in de oude teksten vermeld in Coutumes du Bourg. Volgens de opgegeven maten, schijnt het achterleen van Oostkerke daar niet bijgerekend. Want in 1791 waren er wel degelijk 13 achterlenen. Het is een geluk hoe zij gedetailleerd, worden omschreven op hetzelfde plan D'hauw.

We lezen daar: "Aenwijsinge van den nomber van 42. l. 83 Roeden lands (= 18 Ha 75 a) bestaende in derthien achter Leenen, competerende (5) diversche personen, Releverende van 't Hof van Knokke, aenkomende M'her Charles OEnéas baron de Croeser de Berges etc etc, ende wanof alhier aen den heer van doozen hove zijn competerende tot drije achter Leenen als zijnde het 10e, 11e ende 12e achter Leen". Deze dertien achterlenen, die afhankelijk waren van de Heerlijkheid van Knokke, zijn met een letter aangeduid. Het eerste A, ligt langs de Sabsweg te Oostkerke bijna rechtover Damme; en het behoorde in 1791 aan Jonkvrouw Eleonora Verhouve. Het laatste N, ligt op Lissewege tussen de Schipdonkvaart en de Moerader; en was eigendom van Pieter de Gruijtere.

Alleen op het achterleen te Oostkerke stond een hofstedeke. Al de rest waren slechts percelen gras en zaailand. Dus ook de 11 achterlenen op Knokke, die ik met hun letter heb aangebracht op het plannetje hierboven.

B, E, F, G en H, alle in de Watering van Valkaartsgote, waren in 1791 in het bezit van Sr August Verhulst door zijn echtgenote Jonkvr. Anna-Marie Foets. Jonkh. Pieter de Wree, gezeid Veranneman, bezat de achterlenen C en D; terwijl Jonkh. Charles de Schietere, heer van Caperijke, door zijn vrouw Marie de Crits, twee smalle percelen bezat, die samen het leen I vormden.

De Heer van Knokke had dus in eigendom de drie overige achterlenen van zijn Hof, zijnde K en L, dicht bij het foncier in Groot Reigaartsvliet; en M in Valkaartsgote. Deze achterlenen behoorden hem "bij wijsdom en abandon" (6).

Dat het hier wel gaat om de Heerlijkheid VAN Knokke, en niet om een Heerlijkheid TE Knokke, bewijst dit zelfde plan in de verdere lijst der eigendommen van de Croeser op Knokke.

Als zijn IIe Leen wordt opgegeven, een leenhof zonder naam, eveneens rechtstreeks afhankelijk van de Burg van Brugge, hem toebehorende bij dekreet van 1780. Dit leen beslaat 6 percelen gras en zaailand, allemaal in Valkaartsgote. En daar

